

मातोश्री ग्रामसमृद्धी शेत/पाणंद रस्ते
योजनेंतर्गत सुधारणा करुन शासन
मंजुरीप्राप्त आराखड्यातील शेत/ पाणंद
रस्त्यांची कामे पुर्ण करण्याबाबत.....

महाराष्ट्र शासन
नियोजन विभाग (रोहयो प्रभाग)
शासन निर्णय क्र. मग्रारो-२०२४/प्र.क्र.०८/ रोहयो-६अ,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई -४०० ०३२
दिनांक : ०९ फेब्रुवारी, २०२४

वाचा:- शासननिर्णय नियोजन विभाग, रोहयो प्रभाग, क्र.मग्रारो-२०२१/प्र.क्र.२९/रोहयो-१०अ,
दिनांक ११नोव्हेंबर, २०२१.

प्रस्तावना :-

राज्यातील शेत/पाणंद रस्त्यांची मोठी संख्या आणि सदर रस्त्यांची मोठ्या प्रमाणावरील एकत्रित लांबी विचारात घेता, शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांकरीता मोठ्या प्रमाणात निधीची आवश्यकता होती. केवळ शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांकरीता राज्याच्या अर्थसंकल्पीय तरतुदीद्वारे प्राप्त होऊ शकणारा निधीतुन सदर कामे करणे शक्य नव्हते. सदर वस्तुस्थिती विचारात घेऊन, राज्यातील शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांकरीता विविध योजनांच्या अभिसरणातुन मातोश्री ग्रामसमृद्धी शेत/पाणंद रस्ते योजना उपरोक्त “वाचा” येथील दिनांक ११ नोव्हेंबर, २०२१ रोजीच्या शासननिर्णयान्वये सुरु करण्यात आली आहे. त्यानुसार मनरेगा, राज्य रोजगार हमी योजना व केंद्र/राज्य शासनांच्या विविध योजनांच्या अभिसरणातुन सदर योजना राबविण्याबाबत उक्त शासननिर्णयात तरतुद करण्यात आली आहे.

मातोश्री ग्रामसमृद्धी शेत/पाणंद रस्ते योजनेंतर्गत मनरेगा योजना आणि राज्य रोजगार हमी योजना यांच्या अभिसरणातुन करावयाच्या शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांच्या आराखड्यास शासनस्तरावरून मान्यता देण्यात येते. सदर आराखड्यातील शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामावरील मजुरीचा १००% खर्च (अकुशल) आणि सदर मजुरीच्या खर्चाच्या दोन तृतीयांश इतक्या निधीच्या मर्यादेत साहित्यावरील खर्च (कुशल) मनरेगा योजनेतून केंद्र शासनामार्फत देण्यात येतो. साहित्यावरील उर्वरीत खर्च (कुशल) राज्य रोजगार हमी योजनेंतर्गत पुरक कुशल अनुदान (पुरक कुशल खर्च) म्हणून राज्य शासनस्तरावरून देण्यात येते.

पावसाळ्यात शेत/पाणंद रस्त्यांची कामे करणे शक्य नसते. त्यामुळे शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांकरीता वर्षभरात कमी कालावधी मिळतो. मनरेगा योजनेंतर्गतील मजुरीदरापेक्षा महाराष्ट्र राज्यात अन्य क्षेत्रांमधील मजुरीदर अधिक आहे. तसेच, राज्यातील काही भागात उन्हाळ्यातील तापमान असह्य असल्याने शेत/पाणंद रस्त्यांची कामे मनुष्यबळामार्फत करावयाचे झाल्यास अशा असह्य तापमानाच्या कालावधीत मजुर उपलब्ध होत नाही. राज्यात मनरेगा योजनेच्या प्रभावी अंमलबजावणीमुळे वैयक्तीक लाभांची अधिक कामे होत असल्याने प्रती कुटुंबाकरीता मनरेगांतर्गत अनुज्ञेय असलेले १०० दिवसांचा रोजगार वैयक्तीक लाभाच्या कामांवर अधिक खर्ची पडत आहे. परिणामी सार्वजनिक कामांकरीता मनरेगा योजनेंतर्गत अनुज्ञेय रोजगार दिवस शिल्लक असलेले जॉबकार्डधारकांची कमी प्रमाणात उपलब्धता होत आहे. परिणामी शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांकरीता मनरेगा योजनेंतर्गत मोठ्या प्रमाणात मजुर उपलब्ध होण्यास अडचणी येऊन शेत/पाणंद रस्त्यांची कामे पुर्ण होण्यास विलंब होत आहे. तसेच, केंद्र शासनामार्फत मनरेगा योजनेंतर्गतील मजुरांची हजेरी एनएमएमएस ऑप्लीकेशनद्वारे घेणे बंधकारक केले आहे. तथापि, दुर्गम भागातील शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामाच्या ठिकाणी इंटरनेटचे नेटवर्क नसल्याने मजुरांची हजेरी नोंदविण्यात येणाऱ्या तांत्रिक अडचणीमुळे मजुर उपस्थितीवर प्रतिकूल परिणाम होतो. तसेच, राज्यातील भौगोलिक विविधतेमुळे शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामातील मोठा भाग मनुष्यबळाद्वारे करण्यास देखील अडचणी येतात.

शेत/पाणंद रस्ते हे वर्गीकृत रस्ते नसतात. त्यामुळे केंद्र/ राज्य शासनाच्या विविध योजनांचा निधी शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांकरीता उपलब्ध होण्यास तांत्रिक अडचण येते. सदर बाब विचारात घेऊन शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांकरीता उपलब्ध असलेल्या अर्थसंकल्पीय संसाधनांचा इष्टतम उपयोग करण्यासाठी मनरेगा आणि राज्य रोजगार हमी योजना या योजनांच्या अभिसरणातून सदर शेत/पाणंद रस्त्यांची कामे करण्यास मातोश्री ग्रामसमृद्धी शेत/पाणंद रस्ते योजनेतर्गत मान्यता देण्यात आली आहे. शासननिर्णय दिनांक ११/११/२०२१ मध्ये शेत/पाणंद रस्त्याचे नमुनादाखल (Specimen) अंदाजपत्रक दिले आहे; मात्र ते विवक्षित (Specific) अंदाजपत्रक नाही. तसेच, स्थानिक भौगोलिक परिस्थिती, मुरुम व खडी यांची कामाच्या ठिकाणापासून जास्त अंतरावरील उपलब्धतेमुळे अधिकचा वाहतुकीचा खर्च आणि जिल्हादरसुचीमध्ये (DSR) झालेली दरवाढ अशा अनेक कारणांमुळे शेत/पाणंद रस्त्यांच्या अंदाजपत्रकात वाढ होऊ शकते, असे देखील उपरोक्त दिनांक ११/११/२०२१ रोजीच्या शासननिर्णयात नमूद करण्यात आले आहे. तसेच आवश्यक तेथे शेत/पाणंद रस्त्यावर नळकांडी पुलाचे बांधकाम (Cross Drainage Work) देखील करावयाचे आहे. त्यामुळे देखील अंदाजपत्रकीय रकमेत वाढ होते. शेत/पाणंद रस्त्यांची कामे ही सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या मानकांनुसार विहित दर्जाचे करावयाचे आहेत. सदर वस्तुस्थिती विचारात घेता, उपलब्ध अर्थसंकल्पीय तरतुदीतून शेत/पाणंद रस्त्यांची गुणवत्तापूर्ण कामे करण्यासाठी मनरेगा आणि राज्य रोहयो यांच्या अभिसरणातून करण्यात येणाऱ्या शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांवरील मजुरी या घटकावरील किमान आणि साहित्य या घटकावरील कमाल खर्चमर्यादा विहित करणे आवश्यक झाले आहे.

उपरोक्त दिनांक ११ नोव्हेंबर, २०२१ रोजीच्या शासननिर्णयातील परिच्छेद २१ मध्ये नमूद विविध योजनांच्या अभिसरणातून शेत/पाणंद रस्त्यांची कामे पूर्ण करण्यासाठी मातोश्री ग्रामसमृद्धी शेत/पाणंद रस्ते योजनेची अंमलबजावणी जिल्हास्तरीय योजना म्हणून करण्याबाबत निदेश देणे देखील आवश्यक आहे.

वरील सर्व बाबींचा आणि योजनेचा मा.मंत्री (रोहयो) तथा अध्यक्ष, राज्यस्तरीय समिती यांच्या अध्यक्षतेखाली दिनांक ३०/०१/२०२३ रोजी मंत्रालय, मुंबई येथे राज्यस्तरीय समितीच्या बैठकीत आढावा घेण्यात आला होता. मातोश्री ग्रामसमृद्धी शेत/पाणंद रस्ते योजनेच्या अंमलबजावणीसंदर्भात क्षेत्रीयस्तरावर येणाऱ्या विविध अडचणींचे निराकरण करण्यासाठी योजनेमध्ये काही सुधारणा करण्याबाबत राज्यस्तरीय समितीद्वारा काही सुचना करण्यात आल्या होत्या. त्यानुषंगाने मातोश्री ग्रामसमृद्धी शेत/पाणंद रस्ते योजनेतर्गत मनरेगा आणि राज्य रोहयो यांच्या अभिसरणातून करावयाच्या कामांसंदर्भात शासनस्तरावरून मंजुरीप्राप्त आराखड्यातील शेत/पाणंद रस्त्यांची कामे पूर्ण करतांना येणाऱ्या अडचणींचे निराकरण करण्याकरीता सुचना निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :- शेत/पाणंद रस्त्यांची संख्या आणि त्याकरीता लागणारा निधी याबाबी विचारात घेता, विविध विभागांच्या योजनांच्या अभिसरणातून मातोश्री ग्रामसमृद्धी शेत/पाणंद रस्ते योजना राबविण्यात येते. तसेच, मनरेगा आणि राज्य रोहयो या योजनांच्या अभिसरणातून करावयाच्या शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांकरीता शासनस्तरावरून मान्यता देण्यात येते. अशा शासनमान्यता प्राप्त कामांवरील अकुशल स्वरूपाच्या कामाची मजुरी आणि सदर अकुशल स्वरूपाच्या कामांच्या दोन तृतीयांश कुशल खर्च (राज्य हिस्स्यासह) मनरेगा योजनेतून करण्यात येतो. तसेच उर्वरित कुशल खर्चाची रक्कम पुरक कुशल अनुदान म्हणून शासनस्तरावरून देण्यात येते. तथापि, जिल्हानिहाय शेत/पाणंद रस्त्यांच्या अंदाजपत्रकीय रकमेत मोठी विविधता दिसून येते. त्यामुळे पुरक कुशल अनुदानाच्या रकमेत देखील काही ठिकाणी मोठ्या प्रमाणात वाढ होते. तसेच, उपरोक्त दिनांक ११/११/२०२१ रोजीचा शासननिर्णय निर्गमित झाल्यानंतरच्या कालावधीत जिल्हादरसुचीमधील बाबींच्या दरामध्ये देखील वाढ झालेली आहे. तथापि, राज्याच्या आर्थिक संसाधनांवर अतिरिक्त ताण निर्माण होऊ नये याकरीता शासन मान्यता प्राप्त शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांबाबत राज्य रोहयोतर्गत शासनस्तरावरून अदा करावयाच्या पुरक कुशल अनुदानाची **कमाल खर्चमर्यादा** आणि मनरेगा योजनेतर्गतील **किमान खर्चमर्यादा** संदर्भात पुढीलप्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी.

१) मातोश्री ग्रामसमृद्धी शेत/पाणंद रस्ते योजनेअंतर्गत शेत/पाणंद रस्त्यांची पुढील प्रकारची कामे केली जातात.

- अस्तित्वातील शेत/पाणंद कच्चा रस्त्यांचे मजबुतीकरण करणे.
- शेत/पाणंद रस्ता अतिक्रमणमुक्त करून कच्चा व पक्का रस्ता एकत्रितपणे करणे.
- शेत/पाणंद रस्ता अतिक्रमणमुक्त करून कच्चा रस्ता तयार करणे.

सदर कामे पुर्ण करतांना पुढीलप्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी.

१.अस्तित्वातील शेत/पाणंद कच्चा रस्त्यांचे मजबुतीकरण करणे:

मनरेगा आणि राज्य रोजगार हमी योजना यांच्या अभिसरणातून करावयाच्या या प्रकारच्या कामांमध्ये अस्तित्वात असलेल्या कच्चा रस्त्यांचे मुरुमीकरण करून आवश्यक असेल तर खडीकरण करण्यात येते. या अनुषंगाने अस्तित्वातील शेत/पाणंद कच्चा रस्त्यांचे मजबुतीकरण (मुरुमीकरण+खडीकरण) करण्यासाठी प्रति किलोमीटर रु. १३ लक्ष इतकी राज्य रोहयोतर्गतील पुरक कुशल खर्चाची **कमाल मर्यादा** विहीत करण्यात येत आहे. तसेच, शेत/पाणंद रस्त्यांच्या या प्रकारच्या कामांकरीता प्रति किलोमीटर किमान रु.३ लाख इतका मजुरीवरील (अकुशल) खर्च मनरेगांतर्गत होणे आवश्यक असून सदर मजुरीवरील खर्चाच्या दोन तृतीयांश खर्च म्हणजे रु. २ लाख मनरेगांतर्गत कुशल खर्च अनुज्ञेय राहिल. सदर खर्चमर्यादेच्या रकमेत वस्तु व सेवा कर (जी.एस.टी.) करीता द्यावयाच्या रकमेचा देखील समावेश आहे. मा.मंत्रिमंडळाच्या मान्यतेनुसार शासननिर्णय दिनांक ११/११/२०२१ नुसार शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांकरीता गौण खनिजावरील स्वामित्व (रॉयल्टी) शुल्कामधुन सुट देण्यात आली आहे.

२. शेत/पाणंद रस्ता अतिक्रमणमुक्त करून कच्चा व पक्का रस्ता एकत्रितपणे करणे:

मनरेगा आणि राज्य रोजगार हमी यांच्या अभिसरणातून करावयाच्या या प्रकारच्या कामांमध्ये शेत/पाणंद रस्ता अतिक्रमणमुक्त करून कच्चा व पक्का रस्ता एकत्रितपणे करण्यात येतो. या अनुषंगाने अस्तित्वातील शेत/पाणंद रस्त्यांचे अतिक्रमण काढून मातीकाम करणे आणि मुरुमीकरणासह खडीकरण अशी कामे करण्यात येतात. शेत/पाणंद रस्त्यांच्या या प्रकारच्या कामांकरीता प्रति किलोमीटर किमान रु.३ लाख इतका मजुरीवरील (अकुशल) खर्च मनरेगांतर्गत होणे आवश्यक असून सदर मजुरीवरील खर्चाच्या दोन तृतीयांश खर्च म्हणजे रु.२ लाख मनरेगांतर्गत कुशल खर्च अनुज्ञेय राहिल. उपरोक्त “वाचा” येथील दिनांक ११/११/२०२१ रोजीच्या शासननिर्णयातील परिच्छेद २२ नुसार शेत/पाणंद रस्त्यावरील **अतिक्रमण निष्काषित करून उत्खनन व पाणी टाकून दबाईसह मातीकाम / कच्चा रस्ता** तयार करण्यासाठी प्रती किलोमीटर **कमाल रु.२ लक्ष** आणि **कमाल रु.१३ लक्ष** इतका निधी मजबुतीकरणसाठी असा **कमाल रु.१५ लक्ष** इतका निधी या प्रकारच्या कामांकरीता राज्य रोहयो अंतर्गत अनुज्ञेय राहिल. थोडक्यात शेत/पाणंद रस्ता अतिक्रमणमुक्त करून कच्चा व पक्का रस्ता एकत्रितपणे करणे (अतिक्रमण काढून मातीकाम/ कच्चा रस्ता + मुरुमीकरण + खडीकरण) या कामासाठी प्रति किलोमीटर रु.१५ लक्ष इतकी राज्य रोहयोतर्गतील पुरक कुशल खर्चाची **कमाल मर्यादा** विहीत करण्यात येत आहे या खर्चमर्यादेच्या रकमेत वस्तु व सेवा कर (जी.एस.टी.) करीता द्यावयाच्या रकमेचा देखील समावेश आहे. मा.मंत्रिमंडळाच्या मान्यतेनुसार शासननिर्णय दिनांक ११/११/२०२१ नुसार शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांकरीता गौण खनिजावरील स्वामित्व (रॉयल्टी) शुल्कामधुन सुट देण्यात आली आहे.

३. शेत/पाणंद रस्ता अतिक्रमणमुक्त करून कच्चा रस्ता तयार करणे.

उपरोक्त “वाचा” येथील दिनांक ११/११/२०२१ रोजीच्या शासननिर्णयातील परिच्छेद २२ नुसार शेत/पाणंद रस्त्यावरील **अतिक्रमण निष्काषित करून उत्खनन व पाणी टाकून दबाईसह मातीकाम / कच्चा रस्ता** तयार करण्यासाठी ७० एचपी पेक्षा अधिक क्षमता असलेल्या जेसीबी इत्यादी उत्खनन यंत्रासाठी प्रती कि.मी. १०० तास आणि २०० एचपी पेक्षा अधिक क्षमता असलेल्या पोकलेन इत्यादी या उत्खनन यंत्रासाठी प्रती कि. मी. ४० तास अनुज्ञेय करण्यात आले आहेत. यापेक्षा अधिक तास लागत असल्यास तालुकास्तरीय

समितीची मान्यता आवश्यक आहे. शेत/पाणंद रस्ता अतिक्रमणमुक्त करून कच्चा रस्ता तयार करणे या प्रकारच्या कामाकरीता उत्खनन यंत्रसामुग्री व पाणी टाकुन दबाईयंत्राद्वारे (रोडरोलर) दबाई करणे याकरीता राज्य रोजगार हमी योजनेतून **कमाल रु.२ लाख प्रती किलोमीटर** या मर्यादेत पुरक कुशल अनुदान अदा करण्यात येईल.

- २) शेत/पाणंद रस्त्याच्या कामाकरीता उपरोक्त परिच्छेद १) प्रमाणे आवश्यक केलेल्या मनरेगांतर्गतील किमान अकुशल खर्चाच्या मर्यादेपेक्षा अधिक प्रमाणात अकुशल स्वरूपाचा खर्च करणे शक्य असल्यास संबंधित शेत/पाणंद रस्त्याच्या कामावरील अकुशल खर्चाच्या दोन तृतीयांश प्रमाणात मनरेगांतर्गत कुशल खर्च अनुज्ञेय राहील. **तथापि, उपरोक्तप्रमाणे प्रती किलोमीटरनुसार विहीत केलेल्या राज्य रोहयोंतर्गतच्या पुरक कुशल अनुदानाच्या रकमेत वाढ होणार नाही.**
- ३) उपरोक्त “वाचा” येथील दिनांक ११/११/२०२१ रोजीच्या शासननिर्णयानुसार शेत/पाणंद रस्त्यांच्या दुतर्फा मनरेगांतर्गत वृक्ष लागवड/ बिहार पॅटर्ननुसार वृक्ष लागवड करणे आवश्यक आहे. सबब, मातोश्री ग्रामसमृद्धी शेत/ पाणंद रस्ते योजनेंतर्गत शेत/ पाणंद रस्त्यांची कामे पूर्ण करतांना वृक्ष लागवड करण्यात यावी. त्यामुळे अकुशल खर्चामध्ये वाढ होऊन मनरेगांतर्गत अकुशल खर्चाच्या दोन तृतीयांश प्रमाणात कुशल खर्च देखील अनुज्ञेय राहील.
- ४) शेत/पाणंद रस्त्याचे काम करतांना रस्त्याच्या दोन्ही बाजूने चर खोदण्यात येतात. त्यामुळे शेत/पाणंद रस्त्यांच्या दोन्ही बाजूला असलेल्या शेत जमीनीचे बांध नष्ट होतात. पावसाळ्यात शेत जमीनीवर पडलेले पाणी बांध नसल्याने वाहत जाऊन शेत/पाणंद रस्त्यांच्या दोन्ही चरांमध्ये साचते. सदर पाण्याचा निचरा न झाल्यास शेत/पाणंद रस्ता खचतो. सदर वस्तुस्थिती लक्षात घेता, शेत/पाणंद रस्त्याच्या दोन्ही बाजूला चर खोदल्यामुळे ज्या जमीनधारक/ शेतकऱ्यांच्या शेत/जमीनीचे बांध नष्ट झाले आहेत, शेत/पाणंद रस्त्याच्या दोन्ही बाजूच्या अशा पात्र जमीनधारक/ शेतकऱ्यांना त्यांच्या शेतावर मनरेगांतर्गत वैयक्तीक/ सामुदायिक स्वरूपात मृदासंधारण/ जलसंधारण/ बांधबंदीस्तीची कामे देता येतील. सदर कामांमध्ये संबंधित जमीनधारक/शेतकरी कुटुंबांतील सदस्यांना वा अन्य ग्रामीण कुटुंबांना मजुरीस्वरूपाची कामे देऊन अकुशल घटकांतर्गतील खर्चाचे प्रमाण देखील वाढवता येईल.
- ५) उपरोक्त परिच्छेद १) मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामावर मनरेगांतर्गतील प्रती किलोमीटर किमान रु.३ लाख इतका बंधनकारक करण्यात आलेल्या **अकुशल खर्चाव्यतिरिक्त** उपरोक्त परिच्छेद ३) आणि परिच्छेद ४) नुसार कार्यवाही करून निर्माण झालेला अधिकचा अकुशल खर्च शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांकरीता ग्राह्य धरण्यात येईल आणि सदर वाढीव अकुशल खर्चाच्या दोनतृतीयांश कुशल खर्च देखील मनरेगांतर्गत शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांकरीता अनुज्ञेय राहील. तथापि, याकरीता सदर कामे संबंधित शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांच्या अंदाजपत्रकाचा भाग असणे आवश्यक असून संबंधित शेत/पाणंद रस्त्याच्या कामासोबतच सदर कामे पूर्ण करणे आवश्यक राहील. तसेच, शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांच्या प्रशासकीय मान्यतेच्या आदेशामध्ये याबाबत स्वतंत्रपणे नोंद घेण्यात येईल. **तथापि, उपरोक्त परिच्छेद १) नुसार प्रती किलोमीटरनिहाय विहीत केलेल्या राज्य रोहयोंतर्गतच्या पुरक कुशल अनुदानाच्या रकमेत वाढ होणार नाही.**
- ६) शेत/पाणंद रस्त्यांच्या दोन्ही बाजूने खोदण्यात आलेल्या चरांमधील पाण्याचा निचरा न झाल्यास चरांमध्ये जमा झालेल्या पाण्यामुळे शेत/पाणंद रस्ता खचतो. त्यामुळे शेत / पाणंद रस्त्याचे काम करतांना पाण्याचा निचरा होण्यासाठी उक्त दिनांक ११/११/२०२१ रोजीच्या शासननिर्णयाच्या परिच्छेद ७ द्वारे विहीत केल्यानुसार आवश्यक तेथे नळकांडी पुलाचे बांधकाम घेण्यात यावे.
- ७) शेत/पाणंद रस्ते तयार करण्याकरीता मापदंड निश्चित करण्याबाबत उपरोक्त दिनांक ११/११/२०२१ रोजीच्या शासननिर्णयात नमूद करण्यात आले आहे. तथापि, महाराष्ट्र राज्यातील भौगोलीक परिस्थिती व पर्जन्यमान यांमधील विविधता विचारात घेता संपूर्ण राज्याकरीता शेत/पाणंद रस्त्यांचे समान मापदंड निश्चित करणे तांत्रिकदृष्ट्या योग्य नाही. जिल्हानिहाय भौगोलिक स्थिती व पर्जन्यमान आणि संबंधित शेत/पाणंद रस्त्यावरील वाहतुकीचा भार लक्षात घेऊन इंडीयन रोड काँग्रेसने प्रकाशित केलेल्या ग्रामीण

रस्ते संहितेतील मानकांनुसार यथास्थिती सार्वजनिक बांधकाम विभाग/ ग्राम विकास विभाग यांच्यामार्फत ग्रामीण रस्ते तयार करण्यासाठी विहीत केलेले मापदंड विचारात घेऊन **बारमाही वापरयोग्य** शेत/पाणंद रस्त्यांचे बांधकाम करणे आवश्यक राहिल. उक्त मापदंडानुसार शेत/पाणंद रस्त्यांची कामे करतांना परिच्छेद १) नुसार विहीत केलेल्या खर्चमर्यादेपेक्षा अधिकचा खर्च करणे आवश्यक असल्यास सदर खर्चाचे नियोजन उपरोक्त परिच्छेद क्र. २) ते परिच्छेद क्र.५) नुसार किंवा अन्य केंद्र/राज्य/स्थानिक स्वराज्य संस्था यांच्या योजना वा लोकवर्गणी यांद्वारे करता येईल. **तथापि, उपरोक्त परिच्छेद १) नुसार प्रती किलोमीटरनुसार विहीत केलेल्या राज्य रोहयोंतर्गतच्या पुरक कुशल अनुदानाच्या रकमेत वाढ होणार नाही.**

- ८) मातोश्री ग्रामसमृद्धी शेत/पाणंद रस्ते योजनेंतर्गत मनरेगा आणि राज्य रोहयो यांच्या अभिसरणातुन करावयाच्या कामांसंदर्भात शासनस्तरावरून मंजूर करण्यात आलेल्या जिल्हानिहाय आराखड्यातील ज्या शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांना कार्यारंभ आदेश निर्गमित झालेले नाहीत, तसेच, कार्यारंभ आदेश निर्गमित झालेले आहेत, मात्र कामावर कोणतीही भौतिक प्रगती झालेली नाही वा कोणताही निधी खर्च झालेला नाही अशा कामांकरीता उपरोक्त सुधारणा लागू राहतील.
- ९) भौगोलिक परिस्थिती वा अन्य कारणांमुळे उपरोक्त विहीत केलेल्या खर्चमर्यादेत शेत/पाणंद रस्त्याचे काम करणे शक्य नसल्यास अशा प्रसंगी प्रकरणनिहाय शासनमान्यतेने यथोचित निर्णय घेण्यात येईल.
- १०) उपरोक्त दिनांक ११ नोव्हेंबर, २०२१ रोजीच्या शासननिर्णयातील परिच्छेद २१ मध्ये नमूद विविध योजनांच्या अभिसरणातुन कामे घेण्याकरीता मातोश्री ग्रामसमृद्धी शेत/पाणंद रस्ते योजनेची जिल्हास्तरीय योजना म्हणून अंमलबजावणी करण्यात येईल. **तथापि, मातोश्री ग्रामसमृद्धी शेत/पाणंद रस्ते योजनेंतर्गील मनरेगा आणि राज्य रोजगार हमी योजना या योजनांच्या अभिसरणातुन राबविण्यात येणाऱ्या शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांकरीता सदर योजना राज्यस्तरीय योजना म्हणुन कायम राहिल.**
- ११) मातोश्री ग्रामसमृद्धी शेत/पाणंद रस्ते योजनेंतर्गत मग्रा०रोहयोसह राज्याचे इतर सर्व योजनांच्या निधीच्या वापरातुन रस्त्यांची कामे करण्याकरीता दिनांक ११ नोव्हेंबर, २०२१ रोजीच्या शासननिर्णयातील परिच्छेद क्रमांक २१ मध्ये विविध योजनांची नावे नमूद करण्यात आली आहे. उक्त शासननिर्णयानुसार सदर योजनांच्या अभिसरणातुन करावयाच्या शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांना जिल्हास्तरीय कार्यकारी समितीमध्ये मंजुरी द्यावयाची आहे. संबंधित प्रशासकीय विभागांमार्फत सदर योजनांसंदर्भात निर्गमित करण्यात आलेल्या शासननिर्णयानुसार उपरोक्त परिच्छेद १) मध्ये विहीत केल्याप्रमाणे प्रती काम खर्च करणे अनुज्ञेय असल्यास मग्रा०रोहयोसह राज्याचे इतर सर्व योजनांच्या निधीचा वापर करुन/ अभिसरणातुन देखील वरीलप्रमाणे शेत/पाणंद रस्त्यांची कामे घेता येतील. मग्रा०रोहयोसह उक्त शासननिर्णयातील परिच्छेद क्रमांक २१ मध्ये नमूद विविध योजनांचे अभिसरण करुन शेत/पाणंद रस्त्यांची कामे करतांना मग्रा०रोहयोतील मजुरीच्या (अकुशल) खर्चाच्या दोन तृतीयांश साहित्यावरील (कुशल) खर्च अनुज्ञेय राहिल. साहित्यावरील (कुशल) उर्वरित खर्च अन्य योजनांमधुन करण्यात येईल.
- १२) विविध प्रकारच्या शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांकरीता उपरोक्तप्रमाणे राज्य जगार हमी योजनेंतर्गत अदा करावयाची प्रती किलोमीटर पुरक कुशल अनुदानाची खर्च मर्यादा ही शासनस्तरावरून मंजूर करण्यात आलेल्या शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांसाठी विहीत करण्यात आली आहे. तथापि, मग्रा०रोहयोसह अन्य योजनांच्या अभिसरणांतुन करावयाच्या शेत/पाणंद रस्त्यांच्या कामांकरीता अधिकचा कुशल निधी अन्य योजनांच्या अभिसरणांतुन देखील उपलब्ध करुन घेता येईल.
- १३) मातोश्री ग्रामसमृद्धी शेत/पाणंद रस्ते योजनेंतर्गत शेत/पाणंद रस्त्यांची कामे करतांना प्रत्येक किलोमीटरसाठी अकुशल आणि कुशल स्वरुपांच्या खर्चाचे विहीत प्रमाण राखण्याबाबतचे यापुर्वीचे शासन आदेश याद्वारे अधिक्रमित करण्यात येत आहेत. तथापि, शासनस्तरावरून मंजूर करण्यात आलेल्या आराखड्यातील ज्या शेत/पाणंद रस्त्यांची कामे सुरु असुन सदर कामांवर खर्च देखील झाला अशा कामांकरीता यापुर्वी शासनस्तरावरून वेळोवेळी विहीत करण्यात आलेले अकुशल आणि कुशल स्वरुपांच्या खर्चाचे विहीत केलेले प्रमाण लागू राहिल.

१४) सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक २०२४०२०९१६३३४४२२१६ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(संजना खोपडे)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत माहिती व आवश्यक कार्यवाहीकरीता:

१. मा. राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई -३२
२. मा. मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२
३. मा. उपमुख्यमंत्री (गृह) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२
४. मा. उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२
५. मा.मंत्री (रोहयो) यांचे खासगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
६. मा. मंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२
७. मा. विरोधी पक्षनेता, विधानसभा / विधानपरिषद, यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ, मुंबई-३२
८. सर्व सन्माननीय विधानसभा / विधानपरिषद व संसद सदस्य (महाराष्ट्र राज्य) यांचे स्विय सहायक,
९. मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई-३२
१०. सर्व अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
११. महासंचालक, मिशन मनरेगा, मंत्रालय, मुंबई.
१२. सर्व विभागीय आयुक्त.
१३. आयुक्त, महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना-महाराष्ट्र, नागपूर.
१४. आयुक्त (कृषि), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
१५. आयुक्त, मृदा व जलसंधारण, छत्रपती संभाजीनगर.
१६. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क, मंत्रालय, मुंबई-३२ (प्रसिध्दीकरिता)
१७. प्रधान मुख्य वन संरक्षक, नागपूर
१८. सर्व सहसचिव/उपसचिव/अवर सचिव/कार्यासन अधिकारी, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१९. सर्व जिल्हा कार्यक्रम समन्वयक तथा जिल्हाधिकारी (मुंबई व मुंबई उपनगरे वगळून)
२०. संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, पुणे
२१. संचालक, मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन, पुणे
२२. संचालक, फलोत्पादन, पुणे
२३. संचालक, सामाजिक वनीकरण, पुणे
२४. संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई
२५. महालेखापाल, महाराष्ट्र राज्य (लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई / नागपूर.
२६. महालेखापाल, महाराष्ट्र राज्य (लेखा परीक्षा), मुंबई / नागपूर
२७. सर्व सहजिल्हा कार्यक्रम समन्वयक तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, (मुंबई, मुंबई उपनगरे वगळून).
२८. सर्व उपजिल्हाधिकारी (रोहयो), जिल्हाधिकारी कार्यालय.
२९. सर्व उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद.
३०. सर्व मुख्य अभियंता व सह सचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई ३२.
३१. मुख्य अभियंता, लघुपाटबंधारे (स्थानिक स्तर) विभाग, पुणे
३२. कक्ष अधिकारी, संग्राम कक्ष, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
(महाऑनलाईनवर प्रसिध्दीसाठी)
३३. निवडनस्ती (रोहयो-६अ)